

ภาษา ส่วนการเปลี่ยนแปลงในระดับประโยค ซึ่งเรียกว่า การเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ (syntactic change) หมายถึงการใช้รูปแบบประโยคบางรูปแบบที่ไม่เคยปรากฏในอดีต ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในภาษาไทยได้แก่การใช้ประโยคกรรมแบบเป็นกลาง เช่น “ระเบียบนี้ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อ...” ซึ่งเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นทีหลังและต่างจากประโยคกรรมแบบเดิมในภาษาไทยซึ่งมีความหมายในทางเลวเท่านั้นและเป็นรูปแบบที่เก่ากว่า เช่น “นักเรียนถูกลงโทษเพราะทุจริตในการสอบ” “ผู้หญิงคนนั้นถูกผู้ชายหลอกจนหมดตัว” เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงของภาษาอาจเกิดขึ้นเองแบบค่อยเป็นค่อยไปอย่างช้าๆ ตามกาลเวลา ซึ่งบางคนเรียกว่าเกิดจากปัจจัยภายใน หรืออาจเกิดขึ้นเพราะปัจจัยภายนอก เช่นเกิดจากการยืมลักษณะต่างๆจากภาษาอื่น รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้จะได้กล่าวในบทข้างหน้าต่อไป

แบบฝึกหัด (บทที่ 1)

1. ทำไมเราจึงกล่าวว่า สัตว์ไม่มีภาษา ทั้งๆที่เราชอบกล่าวชมสัตว์ว่า “รู้ภาษา”
2. จงยกตัวอย่างชุมชนภาษาขนาดต่าง ๆ กัน
3. ท่านจะจัดภาษาเขมรที่พูดที่จังหวัดสุรินทร์และภาษาม้งที่พูดที่จังหวัดเชียงใหม่ให้เป็น ภาษาถิ่นของภาษาไทยหรือไม่ เพราะเหตุใด
4. คำว่า dialect ในภาษาอังกฤษมีความหมายสองนัย จงอธิบายความหมายของคำนี้และคำนี้ตรงกับคำอะไรในภาษาไทย ยกตัวอย่าง dialect ชนิดต่าง ๆ ด้วย
5. ทำไมการจัดว่าระบบใดเป็น ภาษา หรือ ภาษาย่อย จึงไม่ง่าย มีปัญหาอะไร จงอธิบาย
6. ภาษาไทยมาตรฐาน คือ ภาษาถิ่น ใ้หรือไม่ จงอธิบาย
7. ทำไมเราจึงกล่าวว่า ทำเนียบภาษา และ ภาษาย่อย อยู่คนละมิติกัน
8. จงยกตัวอย่างความเหลื่อมล้ำหรือเกี่ยวพันกันระหว่างภาษาย่อย กับทำเนียบภาษา
9. จงยกตัวอย่างการแปรของภาษาในภาษาไทย เท่าที่ท่านสังเกตเห็น
10. จงยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทย เท่าที่ท่านสังเกตเห็น

บทที่ 2

ภาวะหลายภาษาในสังคมไทย

2.1 ภาวะหลายภาษาคืออะไร

ภาวะหลายภาษา (multilingualism) หมายถึงภาวะที่คนใดคนหนึ่งมีความรู้หรือสามารถพูดได้มากกว่า 1 ภาษา คนที่มีภาวะหลายภาษา เรียกว่า คนหลายภาษา หรือ ผู้รู้หลายภาษา (multilingual) ถ้าคนใดมีความรู้ หรือพูดได้ 2 ภาษาเท่านั้น เราเรียกว่า คนสองภาษา หรือ ผู้รู้สองภาษา (bilingual) และอาจกล่าวว่าเขามีภาวะสองภาษา (bilingualism)

ตัวอย่างผู้รู้หลายภาษา เช่น คนที่พูดได้ทั้งภาษาไทย ภาษาจีน และ ภาษาอังกฤษ คนไทยอีสานที่พูดทั้งภาษากูย ภาษาเขมร และภาษาไทย เป็นต้น ภาวะที่คนใดคนหนึ่งพูดได้ทั้งภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาไทยถิ่นเหนือ อาจเรียกว่าเป็น ภาวะสองภาษาย่อย (bidialectalism) แต่เพื่อความเรียบง่ายหลายคนมักรวมเรียกว่า ภาวะสองภาษา ซึ่งในที่นี้ข้าพเจ้าจะเรียกว่า ภาวะหลายภาษา เพราะรวมมโนทัศน์ ภาวะสองภาษา ไว้ในภาวะหลายภาษา

บางคนจำกัดขอบเขตของภาวะสองภาษา และภาวะหลายภาษา ให้อยู่ในเฉพาะคนที่สามารถใช้ภาษาทั้งหลายที่เขารู้ได้ดีเท่าๆกัน หรือพูดแบบเจ้าของภาษามาตั้งแต่เกิด เช่น คนที่เป็นลูกครึ่ง มีพ่อพูดภาษาหนึ่ง และแม่พูดอีกภาษาหนึ่ง จึงเรียนรู้ภาษาทั้งสองมาตั้งแต่เด็ก และเมื่อโตขึ้นก็สามารถพูดภาษาทั้งสองสลับไปมาได้อย่างเป็นธรรมชาติโดยไม่มีสำเนียงต่างประเทศเลย บุคคลประเภทนี้จัดเป็นผู้รู้สองภาษา หรือผู้รู้หลายภาษาแท้ๆ

อย่างไรก็ตาม นักภาษาศาสตร์ส่วนใหญ่ใช้คำว่า สองภาษา หรือ หลายภาษาในความหมายที่กว้างกว่านี้ ซึ่งในที่นี้ก็จะถือเช่นเดียวกันนี้ด้วย กล่าวคือหมายถึงบุคคลใดก็ตามที่รู้หรือพูดได้มากกว่า 1 ภาษา โดยไม่จำกัดว่าจะพูดได้ดีเพียงใด ถ้าเพียงแต่เข้าใจ แต่ไม่พูดก็ถือว่าภาวะหลายภาษาเหมือนกัน แต่ถ้าพูดได้เพียง 2-3 คำ และไม่เข้าใจเลย พวกนี้ไม่นับว่าเป็น ผู้รู้หลายภาษา จุด

คำจำกัดความ "ภาษาต่ำ" และ "ภาษาสูง" ดังกล่าวข้างต้น
คำจำกัดความของภาษาต่ำและภาษาสูงโดย Charles Ferguson (1959/1964) ในการอธิบายคำว่า
diglossia คำว่า "ภาษาสูง" และ "ภาษาต่ำ" ดังกล่าวข้างต้น

แต่ปัญหาของการเปรียบเทียบภาษาตามเกณฑ์
ของระดับภาษาที่ปรากฏในสังคมไทย
คือ การเปรียบเทียบภาษาตามเกณฑ์
ของระดับภาษาที่ปรากฏในสังคมไทย
ซึ่งมีความแตกต่างจากภาษาที่ปรากฏในสังคมไทย
ที่ปรากฏในสังคมไทย

ภาษาถิ่น (dialect) คือเป็นภาษาถิ่น
ของประชากรในบริเวณหนึ่ง
หรือสองบริเวณที่พูดกัน
ซึ่งมีความแตกต่างจากภาษาถิ่นอื่น
ที่ปรากฏในบริเวณอื่น
ที่ปรากฏในบริเวณอื่น
ที่ปรากฏในบริเวณอื่น

ภาษาถิ่น (dialect) คือเป็นภาษาถิ่น
ของประชากรในบริเวณหนึ่ง
หรือสองบริเวณที่พูดกัน
ซึ่งมีความแตกต่างจากภาษาถิ่นอื่น
ที่ปรากฏในบริเวณอื่น
ที่ปรากฏในบริเวณอื่น
ที่ปรากฏในบริเวณอื่น

ภาษาถิ่น (dialect) คือเป็นภาษาถิ่น
ของประชากรในบริเวณหนึ่ง
หรือสองบริเวณที่พูดกัน
ซึ่งมีความแตกต่างจากภาษาถิ่นอื่น
ที่ปรากฏในบริเวณอื่น
ที่ปรากฏในบริเวณอื่น
ที่ปรากฏในบริเวณอื่น

ภาษาถิ่น (dialect) คือเป็นภาษาถิ่น
ของประชากรในบริเวณหนึ่ง
หรือสองบริเวณที่พูดกัน
ซึ่งมีความแตกต่างจากภาษาถิ่นอื่น
ที่ปรากฏในบริเวณอื่น
ที่ปรากฏในบริเวณอื่น
ที่ปรากฏในบริเวณอื่น

นอกจากปัจจัย 2 ประการข้างต้น ยังมีปัจจัยอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาในสังคมหลายภาษา ได้แก่ ลักษณะทางสังคมของตัวผู้พูดเอง เช่น ถ้าผู้พูดอายุน้อยจะใช้ภาษาหนึ่ง แต่ผู้พูดอายุมากเลือกใช้อีกภาษาหนึ่ง ตัวอย่างคนไทยเชื้อสายจีนที่อายุน้อยมักใช้ภาษาไทย ไม่ใช้ภาษาจีน ตรงกันข้าม พ่อแม่หรือปู่ย่าตายาย ซึ่งเป็นคนรุ่นอายุมาก มักใช้ภาษาจีนตลอดเวลา หรือใช้ภาษาไทยน้อยมาก ปัจจัยอื่น ๆ นอกจากอายุก็มี เช่น เพศ อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

2.2 สังคมไทย---สังคมหลายภาษา

สังคมไทยดูเผิน ๆ เป็นสังคมหนึ่งภาษา เพราะดูเหมือนภาษาที่เป็นที่รู้จักว่าคนไทยใช้มีภาษาเดียว คือภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาประจำชาติ ประเทศไทยต่างจากประเทศอื่น ๆ ที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านตรงที่ไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของมหาอำนาจตะวันตก ประเทศไทยจึงไม่ได้รับอิทธิพลของภาษาตะวันตกในปริมาณมากเท่ากับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาอังกฤษ เช่น ในพม่า อินเดีย มาเลเซีย หรืออิทธิพลจากภาษาฝรั่งเศส เช่น ในเวียดนาม กัมพูชา และลาว นอกจากนั้น ประเทศไทยยังมีเอกภาพทางภาษา กล่าวคือไม่มีความขัดแย้งกันหรือต่อสู้กัน เพื่อแย่งชิงตำแหน่งภาษาประจำชาติ

วิลเลียม สมอลลี (Smalley 1988a) พูดถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดเอกภาพทางภาษาในประเทศไทย ได้แก่ ความมีลำดับชั้นของภาษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในชั้นใด ภาษาทุกภาษาต่างยอมรับตำแหน่งของตน และยอมยกภาษาไทยมาตรฐานให้เป็นภาษาในชั้นสูงสุด สมอลลีเน้นว่าภาษาอื่น ๆ ไม่เคยแข่งขันหรือพยายามเปลี่ยนฐานะของตน จึงไม่เกิดความขัดแย้ง และความสงบสุขทางภาษาจึงเกิดขึ้นในประเทศไทย

ด้วยเหตุที่ภาษาไทยมาตรฐานมีความเด่น และอยู่สูงสุดของลำดับชั้น และภาษาอื่น ๆ ดูเหมือนจะหมดความสำคัญไปนี้เอง จึงดูเผิน ๆ เหมือนกับว่าประเทศไทยเป็นสังคมหนึ่งภาษา

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจและวิจัย มีผู้พบว่าภาษาที่ใช้กันจริง ๆ ในประเทศไทยมีไม่น้อยกว่า 80 ภาษา ถ้านับรวมภาษาย่อย ภาษาถิ่นเข้าไปด้วย ก็จะเพิ่มจำนวนขึ้นอีกเกินกว่าร้อยภาษา

งานวิจัยของสมอลลี (Smalley 1988b) แสดงให้เห็นสภาวะของสังคมหลายภาษาในประเทศไทย สมอลลีศึกษาชุมชนที่พูดภาษาเขมรเหนือ² ในประเทศไทยใน 3 จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และ บุรีรัมย์ ประชากรส่วนใหญ่พูดภาษาเขมรเหนือเป็นภาษาที่หนึ่ง แต่ก็ยังสามารถพูดภาษาอื่น ๆ ได้ด้วย ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาลาว (ภาษาอีสาน) และภาษากูย สมอลลีพบว่า การเลือกใช้ภาษาขึ้นอยู่กับโอกาส สถานการณ์ ที่ตั้งของชุมชน การศึกษา อายุ และรุ่นอายุ คนรุ่นพ่อแม่มีภาวะหลายภาษาน้อยกว่าคนรุ่นปัจจุบัน และถ้ายังเป็นรุ่นสูงอายุขึ้นไปก็จะยังมีภาวะสองภาษาน้อยลงตามลำดับ สมอลลีชี้ให้เห็นว่า จำนวนคนที่พูดภาษาเขมรเหนือในปัจจุบันมีเป็นสองเท่าของเมื่อ 30 ปีก่อน ความจริงข้อนี้แสดงให้เห็นว่าระบบการศึกษาของไทยและกฎระเบียบต่าง ๆ มิได้เป็นตัวจำกัดขอบเขตของภาษาเขมรเหนือเลย ในทางตรงข้าม เห็นได้ชัดว่าประชากรที่พูดภาษาเขมรเหนือมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ชนกลุ่มน้อยเผ่าอื่น ๆ บางเผ่าก็หันมาใช้ภาษานี้ด้วย

งานวิจัยของประพนธ์ จันทวิเทศ (2532) ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่แสดงให้เห็นชุมชนหลายภาษาในประเทศไทย ประพนธ์เลือกชุมชนบ้านหนองอารีและบ้านลาวเดิม ตำบลดินแดง อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษเป็นชุมชนเพื่อศึกษาเจาะลึกเรื่องการใช้ภาษา เขาพบว่าในชุมชนนี้ประชาชนส่วนใหญ่พูดได้ 4 ภาษา ได้แก่ ภาษาเขมร ภาษาลาว ภาษากูย และภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาที่มีจำนวนประชากรพูดได้สูงสุดคือภาษาลาว รองลงมาได้แก่ภาษาเขมร ภาษาไทย และภาษากูย ตามลำดับ ภาษาเขมรและภาษากูยเป็นภาษาตระกูลมอญ-เขมร มีลักษณะทั่วไปคล้ายกัน ส่วนภาษาลาวและภาษาไทยเป็นภาษาตระกูลไท มีลักษณะทั่วไปคล้ายคลึงกัน

²สมอลลีใช้คำว่า Northern Khmer หรือ เขมรเหนือ เพื่อหมายถึงภาษาเขมรที่ใช้พูดในภาคอีสานของประเทศไทย ไม่ใช่ภาษาเขมรที่ใช้พูดในประเทศกัมพูชา

(infix) มีการเรียงคำเหมือนในภาษาไทย คือ ประธาน-กริยา-กรรม เช่น ก็ ซึ่บาย 'เขากินข้าว' ก็ รืวด 'เขาวิ่ง' ก็ เตวี๋นา 'เขาไปไหน'

- จำนวนประชากรเขมรถิ่นไทย เท่าที่สำรวจในปี 2537 มีทั้งหมด 1,311,837 คน จังหวัดที่มีประชากรเขมรถิ่นไทยมากที่สุด 3 อันดับเรียงจากที่ 1 ถึงที่ 3 ได้แก่ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ
- ผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยยังเก็บรักษาวัฒนธรรมของตนเองไว้ มีหลักฐานคือมีคำเรียกเป็นภาษาเขมร เช่น ชื่อเรียกขนมเต็ร้อ๊ม ขนมเนียง ขนมตาราง ขนมกระมอล ขนมเนียงเล็ด ขนมมูก ชื่อเรียกผ้านุ่งของผู้หญิง เช่น ผ้าโฮล ผ้าชมอ ผ้าละเม็ก ผ้าซาคู ผ้าอำปรม ผ้าชิน ชื่อเรียกประเพณี กันซง ซึ่งเป็นประเพณีถือศีลและทำบุญ ประเพณี เบ็น หรือ แคเบ็น (ประเพณีไหว้ผีบรรพบุรุษ) พิธีมังกวลงจอนโด (พิธีสู่ขวัญในงานมงคลทั่วไป) พิธีมอมิวัด (พิธีการเข้าทรง) ประเพณี แซนการ (การแต่งงาน) จเรียง ซึ่งหมายถึงการขับร้องหรือแหล่กลอนสดและบทเพลงพื้นบ้าน กันดริม ซึ่งเป็นการละเล่นพื้นบ้านในงานมงคล เว็อ้มตรวด ซึ่งเป็นการรำตูลู และ เว็อ้มอันเร ซึ่งหมายถึงการรำสากหรือรำกระตบสาก เป็นต้น

กวย เป็นอีกภาษาหนึ่งที่พูดในประเทศไทย แต่ไม่ใช่ภาษาไทย สมทรง บุรุษพัฒน์ (2538) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาษากวย และวัฒนธรรมของชนชาติกวย ซึ่งสรุปประเด็นที่น่าสนใจได้ดังนี้

- กวย เป็นชื่อกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาที่กลุ่มนี้พูด บางครั้งพวกนี้เรียกตนเองว่า กวย โกย หรือ กวย ทั้ง 4 คำนี้แปลว่า 'คน' นักวิชาการบางคนเรียกกลุ่มนี้ว่า ส่วย แต่คำนี้ไม่เหมาะสมเพราะคนกวยไม่เรียกตัวเองด้วยคำนี้
- คนไทยเคยเรียกคนกวยว่า 'เขมรป่าดง' เพราะเดิมคนกวยอาศัยอยู่ใน จำปา คักดี ศาละวัน อัดตะปือ ซึ่งมีภูมิประเทศเป็นป่าดง
- ประชากรชาวกวยในประเทศไทยมีทั้งหมดประมาณห้าแสนกว่าคน อาศัยอยู่มากที่สุดไปหาน้อยที่สุดในจังหวัด สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และบุรีรัมย์ ตามลำดับ

- ภาษากวยเป็นภาษาตระกูลมอญ-เขมร ไม่มีวรรณยุกต์ แต่มีระบบลักษณะน้ำเสียง (register) คำเหมือนกันแต่มีลักษณะน้ำเสียงต่างกันจะมีความหมายต่างกัน เช่น เลียบ (สระน้ำเสียงธรรมดา) แปลว่า 'ทา' แต่ เลียบ (สระก้องและมีลม) แปลว่า 'เชิง ริม'
- ลักษณะเด่นที่สุดของวัฒนธรรมกวยดูเหมือนจะเป็นการเลี้ยงช้าง มีขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อมากมายเกี่ยวกับการคล้องช้าง การเลี้ยงช้าง และการฝึกช้างของชาวกวย
- หลักฐานทางภาษาที่แสดงว่าชาวกวยมีวัฒนธรรมเฉพาะของตน เช่นคำว่า ระเว็ย หมายถึงขวัญและวิญญาณ บลูส กระโมจ 'เนินดินเผาผี' ยะจัวะฮ 'ผีบรรพบุรุษ' โปล 'การทำนายว่าความเจ็บไข้เกิดจากสาเหตุอะไร' ถัม หรือ อาจารย์ 'ผู้ชายที่มีคาถาอาคมและสามารถบอกได้ว่าชาวบ้านไปถูกของอะไรมา และจะแก้ไขอย่างไร' เชือกปะกำ 'เชือกบ่วงบาศใช้คล้องเท้าช้างป่า ทำจากหนังควายแห้ง ถือเป็นของศักดิ์สิทธิ์เป็นที่สิงสถิตของดวงวิญญาณบรรพบุรุษครูบาอาจารย์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย' ประสะ 'พิธีล้างบาปสำหรับผู้ที่จะไปคล้องช้าง' มะเร็งกงเว็ย 'ผีป่าที่หมอมะจะต้องทำพิธีปิดรังควานไล่ออกจากตัวช้างป่า โดยใช้กิ่งไม้หรือผ้าขาวม้าปิดที่หลังช้าง' จะกวี 'ผ้าที่มีลายทางยาวเป็นร่องเล็กๆ นุ่งโดยผู้หญิงในงานสำคัญ เช่นงานแต่งงาน' อิมเปิล 'หัวซิ่น' เจิง 'ตีนซิ่น' จิกโฮล 'ผ้ามัดหมี่ลายต่างๆ' สไบแวง 'สไบทำจากผ้าไหมยกดอกสีดำ' สไบบัว 'สไบทำจากผ้าไหมยกดอกสีขาว' สไบเจียดตรุย 'ผ้าสไบโพกหัว ทอด้วยพื้มนั้นขนาด 12 ลีบ เก็บลายขิด 4-5 ลาย มีชายครุย 2 ข้าง และห้อยลูกปัดเล็กๆ ใช้โพกศีรษะทั้งชาย และหญิง เวลาออกงาน เช่น การแห่บั้งไฟ งานบวชนาค' ตาท 'เหล็กที่ใช้เกี่ยวเอาบออกมาจากกู เพื่อเอาไปทำอาหารแกงกบ หรือกบย่าง' กันเจียงเจียง 'แมงข้างที่อยู่ตามใบอ่อนของต้นจบก เอามาคว้ ตำพริก หรือตำแมง ใส่หน่อไม้ ใส่พริกเผ็ดๆ ให้มีรสเปรี้ยว กาพู้ 'กุ้งหรือปลาตัวเล็กๆจับเอามา กินดิบๆ' ปลัยการ 'ลูกไม้ชนิดหนึ่งสีเขียวอ่อน เกือบขาว กะเทาะมาจากฝักยาวสีดำ เอามาตากแห้ง เพื่อเคี้ยวกับหมากและพลู'

กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เป็นอีกกลุ่มที่มีภาษาและวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง สุจริตลักษณ์ ตีตมุง (2538) ได้ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ ม้งในประเทศไทย ซึ่งสรุปลักษณะที่น่าสนใจดังนี้

- ม้ง เป็นชื่อที่ชาวม้งเรียกตัวเอง ชื่อที่คนไทยเรียกกลุ่มนี้คือ แม้ว แต่ในปัจจุบัน ชื่อ ม้ง เป็นที่นิยมมากกว่า คำนี้มีความหมายว่า 'อิสระชน'
- ชาวม้งในประเทศไทยอพยพมาจากประเทศจีน มักตั้งถิ่นฐานตามภูเขาสูงๆ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ น่าน แพร่ เชียงราย ตาก และเชียงใหม่ มีประชากรรวมกันทั้งสิ้นประมาณแปดหมื่นกว่าคน
- ชาวม้งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตามภาษาและวัฒนธรรม ได้แก่ (1) ม้งจิว หรือ ม้งนัจิว หมายถึง ม้งเขียว ม้งน้ำเงิน ม้งลาย ม้งดำ หรือม้งดอก (2) ม้งเดี้ยว หรือ ฮม้งเดี้ยว หมายถึงม้งขาว
- ภาษาม้งเป็นภาษาในตระกูล ม้ง-เมียน หรือ แม้ว-เย้า เป็นภาษามิวรรณยุกต์ มีการเรียงคำของประโยคพื้นฐานเหมือนภาษาไทย คือ ประธาน กริยา กรรม แต่ในนามวลี มีการเรียงคำต่างจากไทย เช่นไทยพูดว่า แมวหนึ่งตัว ม้งจะพูดว่า หนึ่งตัวแมว
- ม้ง มีวัฒนธรรมของตนเองตั้งสะท้อนอยู่ในภาษาม้งเช่น ลือ เน้ง 'หอมผีร่างทรง ที่ทำพิธีเข้าทรง (อ้ว เน้ง) เพื่อรักษาไข้แบบไม่รู้สาเหตุ' กือ ชั่ว 'หอมสมุนไพร ผู้มีความชำนาญในการใช้ยาพื้นบ้าน ทำการรักษาไข้แบบคาดคะเนสาเหตุ' คือ กั้ง 'หอมคาถาที่รักษาผู้ป่วยอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุ เช่น ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก กระจกหัก ตาแดง ปวดหัว โดยเป่าคาถาอาคมลงไปในบริเวณที่ป่วย' เปาะ ลู 'ห้วงคอทำด้วยลวดทองแดงและเหล็กพันเป็นเกลียวรอบห่วงเงิน ใช้ใส่ที่คอเด็ก เพื่อกันไม่ให้ผีเข้าใกล้' ปู เหยอะ ลือ กั้ง 'วิญญาณบรรพบุรุษ' กลั้ง กู 'ผีป่า' เน้ง 'ผีที่คอยช่วยเหลือผู้คนเมื่อเจ็บไข้' กลั้ง ญี่ หรือ กลั้ง ไฮว เจ้ 'ผีเรือน' เป็นต้น

ภาษากะเหรี่ยงสะกอ เป็นอีกภาษาหนึ่งที่ใช้พูดในประเทศไทย โดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกตัวเองว่า จกอ ที่คนภาคเหนือเรียก ยางขาว ยางกะเลอ ยางป่า ยางเปียง และที่เรียกเป็นทางการโดยนักวิชาการว่า กลุ่มกะเหรี่ยงสะกอ

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์นี้สรุปได้จากงานของ สุริยา รัตนกุล และสมทรง บุรุษพัฒน์ (2538) ดังนี้

- ประชากรของกะเหรี่ยงสะกอในประเทศไทยมีประมาณห้าแสนคน อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สอดจังหวัดตาก อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ กาญจนบุรี ราชบุรี และแถบชายแดนไทยพม่า
- กะเหรี่ยงสะกอเป็นกะเหรี่ยง 1 ใน 4 กลุ่มของกะเหรี่ยงในประเทศไทย อีก 3 กลุ่มได้แก่ กะเหรี่ยงโป กะเหรี่ยงคะยา และกะเหรี่ยงตองสู หรือตองตู หรือปาโอ หรือ พะโอ
- ภาษากะเหรี่ยงสะกอเป็นภาษาในตระกูลจีน-ทิเบต เป็นภาษามิวรรณยุกต์ ไม่มีเสียงตัวสะกด
- ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมเฉพาะของกะเหรี่ยงสะกอ เช่น เข้ว้า หมายถึงชุดทอด้วยมือทรงกระสอบสีขาว ยาวกรอมเท้า ใส่โดยหญิงสาวที่ยังไม่ได้แต่งงาน เดื่อเข้ว้า แปลว่า อุ่มท้องทั้งชุดขาว เป็นคำคำผู้หญิงที่ตั้งท้องโดยไม่ได้ทำพิธีแต่งงาน ทั้งนี้สังคมกะเหรี่ยงถือว่าการตั้งท้องนอกสมรสเป็นความผิดร้ายแรง เข้วู้ 'เสื้อตัวสั้นเลยเอว คอรูปตัววี แขนสั้นในตัว ใส่กับผ้าซิ่นโดยหญิงที่แต่งงานแล้ว' มีสำโต้ หรือ หมูฝิโต้ 'น้ำพริกของชาวกะเหรี่ยง มีรสเผ็ดและเค็มจัด กินกับผักนึ่งและผักต้ม' ต่าชู 'แกงของชาวกะเหรี่ยง มีหลายประเภท' ทา ปลือ 'เพลงงานศพ มีเนื้อร้องเกี่ยวกับผี วิญญาณ และการอาลัยผู้ตาย' ทา ชะป๊า 'เพลงที่คนเฒ่าคนแก่ร้องสั่งสอนหนุ่มสาว ร้องในงานต่างๆ เนื้อร้องเป็นการสั่งสอนให้ระมัดระวังตนในการกินอยู่ ให้ขยัน และให้ปรึกษาผู้ใหญ่ก่อนจะลงมือทำอะไร' ฮี โช 'หัวหน้าหมู่บ้าน ต้องเป็นผู้ชาย มีอาวุธ และเป็นคนดี ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางพิธีกรรม และรักษาจารีตประเพณี สืบตำแหน่งต่อโดยลูกชาย' กิจี 'พิธีมัดมือปีใหม่ หรืองานทำขวัญประจำปี' เป็นต้น

2.3 เกณฑ์การจำแนกภาษาต่างๆในสังคมไทย

การที่สังคมใดก็ตามมีภาษาที่คนในสังคมใช้เป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องจัดกลุ่มหรือจำแนกภาษาเป็นประเภทต่างๆ เพื่อให้ง่ายต่อการกล่าวถึงหรือศึกษา และเพื่อให้เห็นบทบาทของภาษาเหล่านั้นอย่างชัดเจน ในที่นี้จะขอเสนอการจำแนกประเภทของภาษาในสังคมไทยด้วยเกณฑ์สำคัญ 3 ประการ คือ เกณฑ์ความสัมพันธ์ทางเชื้อสาย เกณฑ์หน้าที่ทางสังคมของภาษา และเกณฑ์ลำดับชั้นของสำคัญของภาษาเอง

2.3.1 เกณฑ์ความสัมพันธ์ทางเชื้อสาย (genetic relationship)

ความสัมพันธ์ทางเชื้อสาย หมายถึงความสัมพันธ์โดยสายเลือด หรือความสัมพันธ์โดยสืบมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน การจำแนกภาษาโดยใช้เกณฑ์นี้คือการจำแนกภาษาตามลักษณะความคล้ายคลึงอย่างมีระบบของตัวภาษาออกเป็นตระกูลภาษา (language family) ภาษาที่อยู่ในตระกูลเดียวกันคือภาษาที่มีหลักฐานว่าร่วมเชื้อสายเดียวกัน

นักภาษาศาสตร์มีวิธีการเปรียบเทียบภาษา 2 ภาษา เพื่อตัดสินว่าร่วมเชื้อสายกันหรือไม่ วิธีการที่ใช้คือการนำคำศัพท์ที่มีรูปและความหมายคล้ายคลึงกัน ซึ่งนักภาษาศาสตร์เรียกว่า คำร่วมเชื้อสาย (cognate word) มาเปรียบเทียบกัน ที่สำคัญ คำศัพท์เหล่านี้ต้องเป็นคำศัพท์พื้นฐานในชีวิตทั่วไป ไม่ใช่ศัพท์เฉพาะวัฒนธรรม หรือศัพท์สมัยใหม่ (เช่น "คอมพิวเตอร์" "โลกาภิวัตน์" ฯลฯ) ตัวอย่างคำศัพท์หมวดที่ใช้เปรียบเทียบ ได้แก่ สรรพสิ่งในธรรมชาติ เช่น พระอาทิตย์ ลม ฝน ฯลฯ คำเรียกส่วนต่างๆของร่างกาย เช่น หู ตา หน้ ฯลฯ คำเรียกญาติ เช่น แม่ น้อง ตา ยาย ฯลฯ คำศัพท์กริยาพื้นฐานของมนุษย์ เช่น กิน นอน เดิน วิ่ง พูด ฯลฯ

ในการเปรียบเทียบนั้น นักภาษาศาสตร์มองหาความคล้ายคลึงกันที่เป็นระบบ พูดให้เฉพาะเจาะจงก็คือมองหาลักษณะปฏิภาค (correspondences) ในภาษาที่เปรียบเทียบกัน โดยเฉพาะด้านเสียง ลักษณะปฏิภาค หมายถึงลักษณะที่ปรากฏสม่ำเสมอ เป็นระบบ และแสดงให้เห็นความสัมพันธ์กันของภาษาที่เปรียบเทียบ เช่น ในคำที่เปรียบเทียบ เรพบลักษณะที่ 1 ในภาษาที่หนึ่ง ลักษณะที่ 2 ใน

ภาษาที่ 2 และลักษณะที่ 3 ในภาษาที่ 3 และเราก็พบสิ่งที่ยาวนานกันเช่นนี้อีกในคำที่ 2 คำที่ 3 คำที่ 4 เช่นนี้ไปอีกอย่างสม่ำเสมอ

ตัวอย่างข้างล่างนี้แสดงให้เห็นลักษณะปฏิภาคในภาษา 3 ภาษา ซึ่งคัดมาจากหนังสือของฟังกวยลี (Fang Kuei Li) (Li 1977) ภาษาที่เปรียบเทียบได้แก่ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาลุงโจ (Lungchow) พูดในเมือง Lungchow ทางตะวันตกเฉียงใต้ของรัฐกวางสี ในประเทศจีน ใกล้กับเวียดนาม และภาษาโปอาย (Po-ai) พูดในเมือง Po-ai ซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของยูนนาน หลักฐานลักษณะปฏิภาคที่ฟังกวยลีเสนอในหนังสือมีมากเกินไปที่จะทำให้เรามั่นใจได้ว่า ทั้งสามภาษามีความสัมพันธ์กันทางเชื้อสายอย่างแน่นอน

ตัวอย่างวรรณยุกต์ปฏิภาคในภาษาไทย ลุงโจ และ โปอาย (ย่อว่า T, L, P ตามลำดับ)

	T	L	P
ไป	pai 33	pai 33	pai 24
ตา	taa 33	taa 33	taa 24
กิน	kin 33	kin 33	kin 24
ชาย	khaai 24	khaai 33	kaai 24
ฝน	fon 24	phin 33	hin 24
หมา	maa 24	maa 33	maa 24
คา	khaa 33	kaa 31	haa 55
ทา	thaa 33	taa 31	taa 55
วัน	waa 33	van 31	von 55

จะเห็นว่าถ้าภาษาไทยใช้วรรณยุกต์ 33 ในอีก 2 ภาษาจะใช้ 33 และ 24 เสมอถ้าเป็นอักษรกลาง และใช้ 31 กับ 55 ถ้าเป็น อักษรต่ำ ถ้าไทยใช้ 24 อีกสองภาษาจะใช้ 33 และ 24 เสมอถ้าเป็นอักษรสูง

2.3.2 เกณฑ์หน้าที่ทางสังคมของภาษา

ภาษาต่างๆ ไม่ว่าจะสำคัญหรือไม่สำคัญ ล้วนมีหน้าที่ทางสังคมทั้งสิ้น หลักการของเกณฑ์ข้อนี้คือสำรวจดูว่าสังคมใช้ภาษาทำอะไรบ้าง ภาษาจะสัมพันธ์กับสถาบันทางสังคมด้วย เช่น เป็นภาษาประจำชาติ เป็นภาษาศาสนา เป็นภาษาที่ใช้เฉพาะเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นภาษาที่ใช้ในสื่อมวลชน เป็นต้น เหล่านี้ล้วนแต่เป็นหน้าที่ของภาษาในสังคมโดยทั่วไปทั้งสิ้น ในบทข้างหน้า เราจะใช้เกณฑ์นี้เพื่อพิจารณาหน้าที่ของภาษาต่างๆ ในสังคมไทย

2.3.3 เกณฑ์ลำดับชั้นของความสำเร็จของภาษาเอง

ภาษาต่างๆ ในสังคมมีความสำคัญไม่เท่ากัน บางภาษามีความสำคัญมาก เพราะเหตุผลทางประวัติศาสตร์ หรือการเมือง บางภาษาก็แทบจะไม่มีมีความสำคัญเลย ทั้งนี้มีเหตุผลอธิบายได้ทั้งสิ้น

ถ้าเรามองดูโลกของเราในฐานะสังคมหลายภาษาสังคมหนึ่ง เราจะเห็นได้ชัดว่า ภาษาบางภาษาที่พูดในโลกมีความสำคัญมาก เป็นที่รู้จักทั่วไปและคนส่วนใหญ่ต่างเห็นความสำคัญ ได้แก่ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาที่มีคนพยายามจะเรียนรู้เพื่อจะพูดให้ได้ หรืออ่านเขียนให้ได้ เป็นจำนวนมากที่สุดในโลก สภาวะของโลกยุคปัจจุบันยิ่งช่วยส่งเสริมให้ภาษาอังกฤษมีความสำคัญมากขึ้นไปอีก เพราะภาษาอังกฤษถูกใช้เป็นภาษาในอินเทอร์เน็ต ซึ่งได้กลายเป็นเครื่องมือสื่อสารในระหว่างคนทั่วโลกในปัจจุบัน ดังนั้นภาษาอังกฤษจึงทิ้งระยะห่างจากภาษายุโรปที่เคยมีความสำคัญในอดีตไปอย่างมาก ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน และภาษา สเปน ซึ่งเคยเป็นภาษาที่สำคัญมากพอกๆ กับภาษาอังกฤษในอดีต ได้ตกอันดับไปจนอยู่ห่างไกลจากภาษาอังกฤษมาก แนวคิดการพิจารณาภาษาเช่นนี้สามารถนำมาใช้กับภาษาในสังคมไทยได้ ซึ่งจะไดกล่าวละเอียดต่อไปในบทข้างหน้า

แบบฝึกหัด (บทที่ 2)

1. ท่านรู้จักสังคมหลายภาษาที่ใดบ้าง นอกจากประเทศไทย มีภาษาอะไรบ้างใช้พูดในสังคมเหล่านั้น
2. ผู้ที่อยู่ในสังคมหลายภาษาเลือกใช้ภาษาอย่างไร
3. ทวิภาษา คืออะไร ท่านรู้จักสังคมทวิภาษาที่ไหนบ้าง ประเทศไทยทั้งประเทศเป็นสังคมทวิภาษาหรือไม่ ภายในประเทศไทย มีชุมชนย่อย หรือสถานการณ์ใดที่อาจเรียกว่า "ทวิภาษา" หรือไม่ จงยกตัวอย่างและอธิบายว่าทำไมจึงเป็นทวิภาษา
4. ภาษาสองภาษา กับ ทวิภาษา เหมือนกัน หรือต่างกันอย่างไร
5. จงยกหลักฐานเพื่อแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมหลายภาษา
6. ท่านรู้อะไรเกี่ยวกับภาษาอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษาไทย แต่ใช้พูดในสังคมไทย เช่น ภาษาเขมร ภาษาญวณ ภาษาม้ง ภาษากะเหรี่ยง
7. ท่านคิดว่าสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ญวณ ม้ง และกะเหรี่ยง เป็นผู้รู้หลายภาษาหรือไม่ เพราะเหตุใด
8. ท่านคิดว่าในอนาคตภาษาชนกลุ่มน้อยเหล่านี้จะสูญหายไปจากสังคมไทยหรือไม่ เพราะเหตุใด
9. ท่านจะพิสูจน์ว่าภาษา 2 ภาษามีเชื้อสายร่วมกันหรือไม่ ได้อย่างไร ภาษาเขมร ถิ่นไทยกับภาษาไทยถิ่นอีสานเป็นภาษาเดียวกันหรือไม่ ท่านมีหลักฐานอะไรสนับสนุนคำตอบของท่าน
10. จงพิสูจน์ให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นอะไรก็ได้ 2 หรือ 3 ภาษาเป็นภาษาที่มีเชื้อสายร่วมกัน หรืออีกนัยหนึ่งเป็นภาษาย่อยของภาษาไทยร่วมกัน
11. ท่านจะทราบได้อย่างไรว่าภาษาผู้ไท ลาวพวน และ ญ้อ มีเชื้อสายร่วมกับภาษาไทยกรุงเทพฯ
12. ท่านสามารถจำแนกภาษาในสังคม โดยใช้เกณฑ์อะไรบ้าง